

AXEL H. PEDERSEN

BYGGERIETS
RETLIGE OG ØKONOMISKE
ORGANISATION

SJETTE REVIDEREDE UDGAVE

KØBENHAVN
JURISTFORBUNDETS FORLAG
1965

AXEL H. PEDERSEN

BYGGERHETS RETLIGE OG ØKONOMISKE ORGANISATION. 1946.

2. omarbejdede udg. 1951.
  3. omarbejdede udg. 1958.
  4. reviderede udg. 1960.
  5. reviderede udg. 1964.
  6. reviderede udg. 1965
- Ialt 12.000 ekspl.

Norsk udg. ved *Olav Tøndeland*. Oslo. 1956.

Finsk udg. ved *Mauri Hakapää* og *Eero Routamo*. Helsingfors. 1958.

Svensk udg. ved *Alvar Nelson*. Århus-Uppsala. 1960.

INDLEDNING TIL ADVOKATGERNINGEN I. 1951.

2. omarbejdede udg. 1962.
- Ialt 4500 ekspl.

ENTREPRISE. BYGGE- OG ANLÆGS-ARBEJDER. 1952.

Oplag 4500 (udsolgt).

INDLEDNING TIL ADVOKATGERNINGEN II. 1953.

2. udvidede og omarbejdede udg. 1963.
- Ialt 4000 ekspl.

REFUSIONSOPGØRELSELER VED EJENDOMSKOB

1. udg. 1954.
  2. udg. 1954.
  3. omarbejdede og reviderede udg. 1965.
- Ialt 5700 ekspl.

LICITATION. 1955.

Oplag 5000 (udsolgt).

C. B. HENRIQUES, EN RETTENS TJENER. 1956.

2. reviderede udg. 1957.
  3. reviderede udg. 1964.
- Ialt 6000 ekspl.

SAGFØRERSALÆRER.

En håndbog. 1958.
Oplag 2500 (udsolgt).

ENTREPRENØRTRANSPORTER. 1959.

Oplag 2500.

STREJFLYS OVER ADVOKATSTANDENS UNDERSTØTTELSESVIRKSOMHED. 1961.

Udg. af Advokatsamfundets understøttelsesfond.
Oplag 3100 (ikke i boghandelen).

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	9
I. Træk af udviklingen	11
1. Krisen i 1908. Byggekrisen eller bankkrisen?	11
2. Stråmandsvæsenet	16
3. Tvangsauktion	19
4. Byggesvindler	22
5. Kampen for reformer	24
II. Finansierungsplanen	35
1. Begreb og funktion	35
2. Udarbejdelse	36
A. Anskaffelsessum	38
B. Finansiering	39
C. Rentabilitetsberegning	41
3. Eksempler	42
4. Betydning	47
5. Er det retsstridigt at bygge uden en finansierungsplan?	49
6. Oplysninger om finansierungsplanen	52
A. Krav på oplysninger	52
B. Ansvar for oplysninger	53
III. Byggegrunden og grundprisen	62
1. Foreløbig bedømmelse af grundprisen	62
2. Udnyttelsesmuligheder	62
3. Udgifter til at gøre grunden byggemoden	66
A. Vejanlæg og vejbidrag	66
B. Kloakanlæg og kloakbidrag	69
C. Forsyningsledninger til vand, gas, lys og varme	73
D. Udgifter til pilotering, ekstrafundering, afgravning	73
4. Grundprisens beregning	74
5. Landsbyggeloven	76
6. Refusionsopgørelsen	80
IV. Grundprioriteten	84
1. Betydning for finansiering og drift	84
2. Forrentning og amortisation	84
3. Betalingsterminer	85
4. Opsigelse	90
5. Deklarationer	91
6. Rykningsbestemmelser om byggelån	91

COPYRIGHT © 1965

BY AXEL H. PEDERSEN, COPENHAGEN

PRINTED IN DENMARK

BY BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

7. Skal grundprioriteten forsynes med særlig påtegning om tilbagekykning for byggelånet?	96
8. Rykningsbestemmelser om den endelige prioritering	98
9. Forhåndslån. Forskudsvis udbetaling af lån fra kredit- (kreditkasse) og hypotekforeninger samt andre finansieringsinstitutter	101
10. Tvangsauktionsklausuler	103
A. Problem og funktion	103
B. Indhold og forudsætninger	104
C. Kan tvangsauktionsklausulen ophæves uden samtykke af efterpanthaveren?	106
11. Misligholdelse af grundprioriteten under byggeriet	108
V. Byggelånet	113
1. Begreb og funktion	113
2. Sikkerhed	115
A. Ejerpantebrevet	115
a. Formulering	115
b. Personligt gældsansvar	115
c. Bankens retsforfølgning	116
d. Retsforfølgning fra bygherrens kreditorer	117
B. Skadesløsbrevet	120
C. Akkomodationsobligationen	121
3. Byggelånets størrelse	122
A. Oplysninger og dokumenter, som er nødvendige for den byggelångivende bank	122
B. Bankens bedømmelse og beregning	123
4. Byggelånets udbetaling	124
A. Udbetaling i rater. Raternes forfaldstid	124
B. Udbetaling uden forud fastsatte rater	126
C. Terminologi. „Rater“. „Assurancer“	127
5. Anvendelse til uvedkommende formål	128
6. Almindelige regler for ydelse af byggelån	131
7. Materialesituationen	139
VI. Fordelingsplanen	141
1. Begreb og funktion	141
2. Formål	142
3. Raternes forfaldstid	147
4. Raternes størrelse	152
5. Forlodsstilling	156
6. Godkendelse	165
7. Retsvirkninger	167
VII. Finansieringsdeklarationen	183
1. Begreb og funktion	183
2. Anvendelsesområde	183
3. Entreprenørernes forpligtelser	184
4. Ligerangsprincippet	187
5. Yderligere oplysninger om byggeforetagedets økonomi	187

6. Finansieringsdeklarationen som håndpantsetningsdokument	188
7. Retsvirkninger	189
VIII. Byggeregnskabet	190
1. Grunden	191
2. Håndværkerudgifterne	191
3. Omkostningerne	192
4. Skæringsdag mellem anlægsregnskab og driftsregnskab	192
IX. Håndværkeraktier	197
1. Indledning	197
2. Skatteretlige problemer	198
A. Kursansættelsen	198
B. Successive kontante indbetalinger til driften	206
C. Salg af håndværkeraktier	207
3. Aktieretlige problemer	216
4. Advokatens stilling som aktionær i et byggeaktieselskab	220
X. Navn på fast ejendom	223
1. Anvendelse	223
2. Retlig interesse	224
3. Lovgivning og praksis	226
4. Resumé af retsreglerne	228
5. En rationel løsning tiltrænges	229
6. Fremtidig lovgivning	232
Kildehenvisninger og noter	241
Bilag. Almindelige betingelser for arbejder og leverancer af 7/9 1951	261
Sagregister af <i>Jørgen Mathiassen</i>	274
Lovregister	279
Domsregister	281

Forkortelser: U. f. R. = Ugeskrift for Retsvæsen.

INDLEDNING

I slutningen af det forrige århundrede undergik byggeriet en forandring i lighed med den industrielle produktion, og der er siden sket en så rivende udvikling, at byggeriet nu med rette betegnes som en *nøgleindustri*, både på grund af beskæftigelsen og bruttoinvesteringen.

Tallene taler: Det danske samfund investerede 6.905 mill. kr. i 1962, 7.195 mill. kr. i 1963 og godt 8.700 mill. kr. i 1964 i byggeriet. I 1964 udgjorde offentlige og private *anlægsarbejder* ca. 2.500 mill. kr. Det øvrige beløb faldt på *byggearbejder*, hvortil henregnes boligbyggeri, erhvervsbyggeri, landbrugsbyggeri, offentlig byggeri og vedligeholdelses- og ombygningsarbejder.

Målt med de omsatte værdiers størrelse overgår entrepriseforholdet de fleste af formuerettens øvrige retsformer.

Bruttoinvesteringen i bygninger og anlæg har i de senere år udgjort omtrent halvdelen af landets samlede bruttoinvestering.

Byggeriet har imidlertid både i sin teknik og i sin økonomi været præget af konservatisme, en traditionel udvikling.

Først de senere års udvikling indebærer håb om, at de rationelle og billige produktionsmetoder gennem en industriel og mekanisk produktion og international standardisering vil vinde frem på bekostning af det traditionelle byggeri, der hviler på tidligere tiders overleverede lokale former. Vi står formentlig ved begyndelsen af en teknisk udvikling, der ikke lader sig standse, »ligesålidt som hesten kunne standse benzinstrømmen«.

Denne konservatisme gør sig også gældende indenfor de teoretiske – juridiske og økonomiske – fremstillinger af byggeriets retsforhold, et område, hvor jura og økonomi naturligt går hånd i hånd.

Vi befinder os indenfor den juridiske systemlitteratur endnu på A. S. Ørsteds tid – midten af det forrige århundrede. Vi er blevet stikkende i forestillinger fra en tid, hvor hele produktionsprocessen var af en anderledes enkel og usammensat karakter end nu i arbejdsdelingens, samvirkets og specialiseringens tidsalder. Det er ånden fra det gamle, klassisk-knirkende, romerretlige pulterkammerbegreb »værksleje«, fra den tid, hvor tømremester Niels Stok påtog sig »egenhændigt paa sin Medkontrahents Grund i Studiestredet at opføre et Hus med gebrokkent Tag og et Lokum af Grundmur«. Begrebet »værksleje« er misvisende, ikke mindst når det fastholdes, at værkslejekontrakterne – den tids entreprisekontrakter – blev opfattet som kon-

trakter om personlige handlinger, fordi den tids håndværkere personligt udførte entrepriserne. »Værksleje« indebærer, at kontrakter om byggeri skal bedømmes efter de samme regler, som gælder for skomageren, der forsåler et par sko. Tidens hjul er drejet! Byggeriets retsforhold er blevet så komplicerede, at værkslejebegrebet har levet et par menneskealdre for længe!

For byggearbejder og særligt ved boligbyggeriet har det i en række lande været nødvendigt at regulere udviklingen ved lovgivningsbestemmelser, som har haft til formål at beskytte håndværkerne og leverandørerne mod tab. Herhjemme foregår boligbyggeriet og den øvrige omsætning af de millionværdier, som entrepriserne repræsenterer, på *kontraktfrihedens* grundlag. Retsforholdene er derfor ikke blevet behandlet ud fra visse almene retsprincipper efter konstruktive begrebsmæssige metoder, som lovgivningen har givet udtryk for i udlandet. De problemer, som boligbyggeriet har ført med sig hos os, er i det hele blevet løst ud fra praktisk-reale hensyn.

Gennem denne naturgroede udvikling er det blevet muligt at organisere et byggeforetagende på en forsvarlig økonomisk og retlig basis: ved udarbejdelse og vedtagelse af en finansieringsplan, en fordelingsplan og en finansieringsdeklaration, hvorved produktionsdeltagernes indbyrdes retsstilling — som hovedregel som sideordnede — på forhånd fastlægges. Desuden kan der træffes hensigtsmæssige aftaler om grundkøb, om grundprioriteten og om byggelån, aftaler, der tjener byggeforetagendets og dermed de enkelte produktionsdeltageres tarv, og som stiller »vedkommende« kreditorer i anden række.

Dansk ret rummer på disse områder selvstændige retstanker og har her nået en udvikling, som næppe har paralleler i udenlandsk teori og lovgivning.

Det er disse centrale problemer ved den privatretlige og økonomiske organisation af et byggeforetagende, specielt boligbyggeriet, der søges behandlet i denne fremstilling. Derimod udelades bygningslovgivningen: retsreglerne om bygningernes placering, indretning og benyttelse, hvorom der findes udførlige fremstillinger. Om de retsforhold, som er fælles for både bygge- og anlægsarbejder — entreprisekontrakten, entreprenørtransporter og licitation — henvises til mine tidligere bøger: »Entreprise. Bygge- og anlægsarbejder« (1952), »Licitation« (1955) og »Entreprenørtransporter« (1959).

TRÆK AF UDVIKLINGEN

Krisen i 1908. Byggekrise eller bankkrise?

Byggeriets forhold kan næppe drøftes, uden at truslen om en kommende byggekrise fremhæves. Det er skyggen fra den såkaldte »byggekrise« i 1908, som stadig lever i erindringen, og det kan være nyttigt at tage denne krise som udgangspunkt for undersøgelsen.

Hvad skete der da i 1908?

Nogle banker krakkede.

Det var krak, som var en følge af udviklingen de foregående år.

Efter den store lockout i 1899 og de allerførste års knappe pengemarked fulgte en opgangsperiode. Man grundede og grundede. Nye banker og nye bankfilialer oprettedes. Perioden 1902–1907 blev en udpræget byggeperiode. Bankernes mægtige udvikling skabte højtryk indenfor byggeriet, der forandrede Københavns udseende. Pengene til dette byggeri tilvejebragtes af de nye banker og ved udvidelse af bankernes aktiekapitaler. Jo raskere det gik med byggeriet, og jo større kapitaler der sattes i omløb ad denne vej, des bedre blev tiderne. København gjorde indtryk af at være i vældig fremgang. Men byggeriet ilede forud for befolkningens efterspørgsel. Boligproduktionen kulminerede ganske vist i 1904 først for de større lejligheder og noget senere for forretningslokaler. Også i de følgende år blev der dog bygget livligt, langt udover behovet. I 1901 fandtes der 2,31 % ledige lejligheder, i 1905 var dette tal steget til 7,59 %. Kulminationen i ledighed indtrådte i 1907, hvor der fandtes 13.000 ledige lejligheder i hovedstaden. For hver 14 lejligheder stod 1 ledig.

Grundspekulationen florerede i denne periode, navnlig i yderdistrikterne. Nye kvarterer så på denne måde lyset i løbet af kort tid. Under kompleksernes gabende tomhed var ofte bankfilialerne — ved siden af biografteatrene — de store attraktioner på lejeområdet. Både grunde og materialer blev betalt for dyrt, og opførelsen af de forskellige byggeforetagender foregik oftest